

0358/2.
A KORSZERŰ KÖZSZOLGÁLAT ÚTJA

2.

L. 813. old.

A MAI MAGYAR KÖZIGAZGATÁS

AZ 1936. ÉVI KÖZIGAZGATÁSI TOVÁBBKÉPZŐ TANFOLYAM
ELŐADÁSAI

KÖZZÉTESZI

VITÉZ KOZMA MIKLÓS

M. KIR. BELÜGYMINISZTER

SZERKESZTETTE

MÁRTONFFY KÁROLY

BUDAPEST, 1936.

Csendőrség és a közigazgatás

ELŐADTA PINCZÉS ZOLTÁN

I.

A közigazgatás időszerű kérdéseinek áttekintése hézagos lenne, ha nem szentelnénk figyelmet a magyar közigazgatás immár félévszázados munkatársának: a csendőrnek is. A megyei közigazgatás előtt nem ismeretlen a csendőrség szervezete, szolgálata és a közigazgatáshoz való viszonya, de miután a közigazgatásnak olyan ágazatai is vannak, amelyekben a csendőrséggel való szorosabb együttműködésre nincsen alkalom, szolgálatot szeretnék tenni azzal, hogy az alábbiakban a m. kir. csendőrséget néhány vonással vázolom.

A magyar csendőrség — mint Európa összes többi csendőrségei is — nem magyar eredetű intézmény. Napoleon szervezte meg Európában — Ausztriában is — az első csendőrségeket mintegy 140 évvel ezelőtt, először csak táborigazdászati, majd belrendészeti feladatokra. Magyarországon az első csendőr a szabadságharc után jelent meg, de nem magyar, hanem osztrák intézményként: mint cs. kir. csendőrség. A kiegyezés Magyarország területén — Erdély és Horvátország kivételével — megszüntette a cs. kir. csendőrséget, amelyet a vármegyék saját, önkormányzati közbiztonsági szervezetükkel: a pandúrintézmménnyel helyettesítettek. A pandúrintézmény számos szervezeti hibája már aránylag rövid idő: tizenhárom év múlva rákényszerítette a törvényhozást, hogy a pandúrintézményt megszüntesse és helyette visszaállítsa az országosan egységes, állami közbiztonsági intézményt: a csendőrséget, most már azonban nem osztrák alakjában, hanem a monarchia többi csendőrségeitől független, önálló magyar intézményként.

Amikor 1880-ban a magyar csendőrség szervezése tárgyában benyújtott törvényjavaslatot a képviselőház tárgyalás alá vette, a törvényhatóságok részéről aggályok voltak hallhatók. A vármegyék az autonómiájukat féltették egy olyan törvénytől, amely az önkormányzati hatóságok intézkedő jogkörét érintetlenül hagyja ugyan, de a végrehajtó hatalmat kiveszi a kezükből és olyan állami szervre bízta, amely jórészt katonai alárendeltségű. Attól tartottak, hogy a honvédelmi miniszternek, azaz nem is annyira a honvédelmi, mint inkább a közös hadügyminiszternek módjában lesz a csendőrségen át a közigazgatásra alkotmány- és törvényellenes befolyást gyakorolni.

Ma már jól tudjuk, mennyire alaptalan volt az akkori viszonyok között egyébként megérthető aggodalom. A csendőrségnek a maga katonai szervezettsége a belügye maradt; annak a közigazgatás mindig csak az előnyeit tapasztalta, hátrányait soha. Ma már maga a közigazgatás volna legjobban ellene, hogy a csendőrségnek eleinte bizalmatlanul fogadott katonai szervezettségén változtatás történjék, mert a

tapasztalatok mindenben igazolták az eredeti elgondolás helyességét. Ez az elgondolás pedig az volt, hogy a végrehajtó erőnek az intézkedő hatóságtól való szervezeti függetlenítése — hangsúlyozom: csak szervezeti, de nem szolgálati függetlenítése — szerencsésebb megoldás, mint az egységesítés, mert mások a követelmények egy intézkedő hatósággal és mások egy végrehajtó, fegyveres szervezettel szemben. A közigazgatás intézkedő hatóságainak, főként a közönséggel közvetlenül érintkezőknek, bizonyos mértékben helyi jellegűeknek kell lenniök, mert csak így tudnak annak a területnek, vidéknek vagy helységnek különleges viszonyaihoz hozzásimulni, alkalmazkodni, amelyen működnek. Nem tartozik ide, hogy a jó közigazgatást állami vagy önkormányzati hatóságok tudják-e inkább megvalósítani, az azonban kétségtelen, hogy a közigazgatás szervezetének, fölé - és alárendeltségének, az alsóbbfokú hatóságok önálló jogkörének állami szervezet mellett is sokkal rugalmasabbnak, a helyi viszonyokhoz, simulást engedő lazább kötelékűnek kell lennie, mint amennyit egy fegyveres végrehajtó erő magának megengedhet. A hatósági, intézkedő tevékenységet teljes polgári szellem kell, hogy jellemezze; katonai módon fegyelmezett közigazgatás rendes viszonyok között alig képzelhető. Ezzel szemben a végrehajtó erőnek országosan egynek, helyi szempontoktól mentesnek, egységesen kiképzettnek, felszereltnek és feltétlen engedelmességre kötelezettnek kell lennie. Ezt csak az állam tudja a számára biztosítani, helyi önkormányzat nem, vagy legalább is nem mindenik. Egyénileg is mások a jó közigazgatási tisztviselővel és mások a jó parancsnokkal szemben támasztott követelmények; más szakképzettséget, másirányú gyakorlatot követel az egyik és a másik. Az önkormányzati végrehajtó szervnek: a pandúrintézménynek is azért kellett eltűnnie, mert a közigazgatás helyi hatóságai csak alkalmazták, felhasználták, de azzal már nem igen törődhetek, hogy belsőszervezetileg is rendben tartásuk, kiképezésük, fegyelmezésük, ellenőrizésük stb., ami nélkül pedig minden fegyveres szervezet hamarosan használhatatlanná válik. Hatósági tennivalóinak tömegében erre sem a főszolgabíró, sem az alispán nem ért reá, de nem is tartotta hívatásának.

Ettől a munkától, a végrehajtó szervezet rendbentartásának egyébként nem is közigazgatási feladatától, mentesítette a közigazgatást az önmagát rendbentartó csendőrség. Mindig készen, bármely pillanatban felhasználhatóan, jól megválogatott, képzett, fegyelmezett és feltétlenül megbízható személyzettel áll a közigazgatás rendelkezésére; egy telefonbeszélgetésbe, vagy pársoros felhívásba kerül, máris a főszolgabíró előtt áll a két vagy akárhány csendőr s nem kell azzal törődnie, hogy a csendőrség ezt hogyan csinálja. Ahhoz lehet ezt hasonlítani, hogy valakinek magának kell-e rendben tartania az autóját, vagy mások tartják rendben helyette; ha emígy is mindig azonnal, kifogástalan állapotban rendelkezésére áll, nem igen akadna, aki ne az utóbbi, kényelmesebb állapotot választaná.

A közigazgatás és a csendőrség kölcsönös szolgálati viszonya és érintkezése mintaszerű. A közigazgatás megértésén, a csendőrség iránt táplált bizalmán és viszont: a csendőrség szolgálatkészségén kívül nagy szerepe van ebben a hatáskörök kölcsönös tiszteletbentartásának is: a csendőrség nem akar közigazgatni, a közigazgatás pedig nem akar parancsnokolni.

A csendőrség vidéki, falusi intézmény. Egész szervezete, fegyverzete, felszerelése, kiképzése nem városi, hanem falusi viszonyokra van alkalmazva. Katonai határozottságú szabályzata, amennyire beválik vidéken, annyira nem volna alkalmazható

a sokrétű városi szolgálatban, ahova polgári szervezetű rendőrség való. De azért a városok közbiztonságának biztosításában a csendőrségnek is jelentősége van, mint a rendőrség hátvédjének. A csendőrségnek városokban való fellépése mindig igen eredményes, amiben nem kis része van annak, hogy a városi közönségre a szokatlanság erejével is hat.

A közbiztonsági szolgálat tekintetében a csendőrség a közigazgatási hatóságoknak — a csendőrségi utasítás kifejezése szerint — „rendelkezésére áll“, ami azt jelenti, hogy a hatóság minden felhívását teljesíteni köteles anélkül, hogy azok érdemi megbírálásába bocsátkozhatnák, de személyi tekintetben nincs a hatóságoknak alárendelve. Azt lehet mondani, hogy a hatósági felhívás, ha katonai büntetőjogilag nem is, a valószínűleg katonai parancs jellegével bír, mert teljesítését a csendőrnek csak ugyanolyan okokból szabad megtagadnia, amelyek fennforgása esetében katonai előljárójának a parancsát megtagadhatja. Ezt a eshetőséget nyugodtan kizárhatjuk.

Gyakoribb ok lehet, amiért a csendőrség a hatósági felhívás teljesítését megtagadhatja, ha t. i. alakjában vagy tartalmában ellenkezik a csendőrségi Szolgálati Utasítás valamelyik rendelkezésével. Az utasításnak gondoskodnia kellett, hogy a csendőrség csak olyan szolgálatokra vétessék igénybe, amelyek az ő feladatát képezik, vagyis, amelyek a közbiztonsági szolgálat szorosabb fogalomkörébe tartoznak. A közbiztonsági szolgálattal összefüggésben nem álló közigazgatási feladatokra, amelyekre más állami vagy községi szervek vannak hivatva, nem lehet csendőröket alkalmazni, mert elvonnák őket az igazi hivatásuktól. Más hatóságoknak — főképpen a községi előljáróságoknak — a csendőrség, helyesebben: a közbiztonság rovására való tehermentesítése sem lenne helyes. Ezért a Szolgálati Utasítás 64. pontja 19 alpontban egyenként felsorol minden tennivalót, amire a csendőrt igénybe szabad venni, a következő 65. pontban pedig ugyancsak egyenként felsorolja a leggyakrabban előforduló szolgálatokat, amelyekre csendőrt nem szabad igénybe venni. Pl. nem szabad igénybe venni a csendőrt: magántermészetű vagy személyes szolgálatra; testi munkára; betegek, elmebetegek kísérésére; háztartási cselédszökevényeknek és iparostanoncoknak helyben való elővezetésére (ha erre más — községi — közeg rendelkezésre áll); polgári hatóságoknál teljesítendő belső (irodai, ügyeleti, küldönc) szolgálatokra; kézbesítésre; kihirdetésre; összeírásra; társadalombiztosítási bejelentési ügyek ellenőrzésére; letartóztatási intézetekben foglyok állandó vagy húzamos őrszésére; színházi, mozgófénykép vagy más előadásokon, továbbá táncmulatságokon rendszeres ügyeleti szolgálatra (alkalmira igen); politikai gyűléseknek a hatóság képviselőjében való ellenőrzésére; jövedéki ügyek nyomozására; gyepmesterek kísérésére; munkásoknak munka közben való felügyelésére; kéjnőknek orvosi vizsgálatra állítására (ha erre a célra más — községi — közeg rendelkezésre áll) és végül gyűjtésre, árusításra vagy bármiféle terjesztésre.

Ezek úgynevezett tiltott szolgálatok. A tilalom azonban nemcsak a hatóságokra, hanem a csendőr előljáróira is vonatkozik, a felsorolt szolgálatokra tehát parancsot sem szabad adni s azokat a csendőrnek önállóan sem szabad végeznie. A felhívásokkal kapcsolatban — más helyütt — lényeges rendelkezése még az utasításnak, hogy felhívási jogukat a hatóságok ilyen joggal fel nem ruházott más hatóságra esetenként sem ruházhatják át (pl. a főszolgabíró a községi előljáróságra); hogy közvetlen felhívási vagy megkeresési joggal nem bíró hatóságok az őrsöket csak az illetékes főszolgabíró útján vehetik igénybe és végül, hogy a csendőrséget karhatalomként csak akkor szabad

igénybe venni, ha hatósági eljárásnál ellenszegülés fordult elő, vagy attól alapos indokok folytán tartani lehet, amit a felhívásban kifejezésre kell juttatni.

Az őrsparancsnok irodai elfoglaltsága rendkívül nagy. Ezért, de elvi okokból is, felhívásokat visszavárva nem lehet kiadni. Alaki tekintetben a felhívásnak meg kell egyeznie a hatósági kiadványok követelményeivel. Csak olyan tisztviselő írhatja alá, aki akár a hatóság, akár pedig a saját nevében felhívás kibocsátására egyénileg jogosult. Olyan felhívást, amely a csendőrségi Szolgálati Utasítás valamelyik rendelkezésével ellenkezik, az őrsnek nem szabad teljesítenie, hanem döntés végett a szárnyparancsnokhoz fel kell terjesztenie. A szárnyparancsnok a felhívó hatósággal lehetőleg személyesen érintkezésbe lép, az ügyet megbeszéli és a hatóságot felkéri a felhívás visszavonására vagy módosítására. Ha az ügy ilyen módon nem volna elintézhető, a szárnyparancsnok a felhívás teljesítését megtagadja és erről mind az őrsöt, mind a felhívó hatóságot indokolva írásban értesíti. A felhívó hatóságnak jogában áll a szárnyparancsnok intézkedése ellen a csendőr kerületi parancsnoksághoz, vagy a saját felettes hatóságához fordulni; végső fokon a belügyminiszter dönt. A szárnyparancsnok azonban a felhívás teljesítésének megtagadására vonatkozó intézkedését akkor is köteles jóváhagyás végett a kerületi parancsnoksághoz felterjeszteni, ha az érdekelt hatóság azt tudomásul vette is; a kerületi parancsnokság a szárnyparancsnok intézkedését hivatalból felülvizsgálja és vagy jóváhagyja, vagy pedig hatályon kívül helyezi, illetve módosítja. Ha hatályon kívül helyezi, vagy módosítja, erről a szárnyparancsnokkal egyidejűen az érdekelt hatóságot is értesíti. Alaki hiányosság miatt — ha a felhívás hitelességéhez egyébként nem fér kétség — a teljesítést nem szabad megtagadni, hanem a hatósággal csak a foganatosítás után kell érintkezésbe lépni. Hasonlóan kell eljárni érdemi kifogás esetén is, ha a felhívás teljesítése sürgős és a teljesítés elhalasztásából hátrány származnék. A felhívás teljesítésének ez a megtagadási joga nem jelenti a hatóság intézkedésének a csendőrség által való felülbírálását, mert az a felhívásban foglalt intézkedés érdemi elbírálására nem terjedhet ki, csupán a csendőrség felhasználásának módjára, amely természetszerűen nem állhat ellentétben a kormány által kiadott csendőrségi utasítás rendelkezéseivel. A gyakorlatban kevés az ilyen nézeteltérés s ezek legnagyobb részét is személyes érintkezés útján tisztázni lehet.

Közigazgatási hatóságok közül a csendőrséggel szemben a főszolgabírónak és az alispánnak van felhívási joga; az állami rendőrségnek olyan hatósági területein, amelyen a végrehajtó szolgálatot a csendőrség teljesíti, rendőrhatósági minőségben az illetékes rendőrkapitányságnak is. Minden hatóság csak a hatósági területén levő őrsökkel intézkedhetik közvetlenül; más hatósági területen levőkkel szemben csak az illetékes főszolgabíró útján. Csendőr tisztviselők és a közigazgatási hatóságok egymással megkeresések, átiratok útján érintkeznek.

A csendőrőrsök és a községi előljáróságok között nincs függő viszony. Bűnügyi nyomozási jogkör szempontjából a községi előljáróság rendőri hatóság ugyan, a csendőr pedig rendőri közeg, de az ezt szabályozó belügyminiszteri rendelet a csendőrség tevékenységének előtérbe helyezése mellett a községi előljáróságok számára csak kiegészítő hatáskört biztosít. Természetes azonban, hogy a községi előljáróságok és a csendőrőrsök között a kölcsönös szolgálati és hivatali függetlenségtől eltekintve is igen jó viszonynak kell fennállania, mert egymás támogatását nem nélkülözhetik. Erre a jóviszonyra az őrsök előljáró parancsnokságai nagy súlyt helyeznek.

Nem tartozik ugyan szorosan a közigazgatás tárgykörébe, de ha már a községi előjáróságot, mint rendőri hatóságot említettük, megemlékszem arról is, hogy a csendőrőrsök a főszolgabírókat és a községi előjáróságot, mint rendőri hatóságokat teljes egészében mentesítik a bűnügyi nyomozások munkájától. A Bűnvádi Perrendtartás alapelvei szerint a bűnügyi nyomozásokat voltaképpen a főszolgabírónak, mint rendőri hatóságnak kellene végeznie, vagy legalábbis irányítania; a csendőrt, mint végrehajtó rendőri közeget igénybevehetné ugyan, de csak arra, hogy a rendelkezéseit végrehajtsa, körülbelül úgy, ahogy az intézkedő rendőrtisztviselőnek rendelkezésére állanak a detektívek. A valóságban ezzel szemben a csendőrőrsök minden bűnügyi nyomozást teljesen önállóan végeznek, önállóan tesznek feljelentést stb. úgy, hogy a főszolgabíró nyomozó feladatköre ma már inkább csak elméleti, mint gyakorlati kötelesség.

II.

Szervezet. A csendőrség katonai szervezetű közbiztonsági őrtestület. Katonai szervezettsége abban nyilvánul, hogy tagjai a katonai büntetőtörvények és katonai bíróságok illetékessége alá tartoznak és rájuk ugyanazok a fegyelmi szabályok érvényesek, amelyek a honvédség tényleges állományú tagjaira. A honvédség szabályzatai a csendőrségre is érvényesek, feltéve, hogy csendőrségi utasítás nem állapít meg kivételt. A csendőrség személyi, fegyelmi és kiképzési tekintetben a honvédelmi miniszternek, a közbiztonsági szolgálat és gazdaságkezelési ügyek tekintetében pedig a belügyminiszternek van alárendelve (1881: III. tc.). Költségeit a belügyi tárca biztosítja.

A szolgálatban álló csendőr — jogait és törvényes védelmét illetően — polgári személyekkel szemben hatósági (rendőri) közeg, katonai személyekkel szemben pedig katonai őr. A tisztek sem rendőri hatóságnak, sem pedig rendőri közegnek nem minősülnek, működésük csak a csendőrség belszolgálatában érvényesül (kiképzés, fegyelmezés, ellenőrzés, belrend, stb.). Ennek a működésnek; a tisztikar munkájának eredményét szemléltetően mutatja az egymás mellé állított próbacsendőr és az őrsparancsnok egyéni, katonai, szellemi és sok más különbsége, amely különbséget bizonyára maga a közigazgatás értékeli leginkább.

A csendőrség területi illetékessége Budapest székesfőváros, a törvényhatósági jogú és megyei városok bel- és külterületének kivételével Magyarország egész területére kiterjed. Egyes alföldi városok nagyterjedésű külterületein — a rendőrkapitányság hatósági jogkörének épségben tartása mellett — a végrehajtó szolgálatot a belügyminiszter külön rendelkezése alapján a csendőrség teljesíti. Ez a terület a csendőrség saját területével együtt az ország területének 97%-a, amelyen az összlakosság 70%-a lakik.

A. Területi szervezet. A legkisebb egység az őrs. Létszáma 5—25 fő, parancsnoka tiszthelyettes. Körlete több kis- és nagyközséget foglal magában; egészen nagy községben külön őrs is lehet. (Minden helységben csak egy.) Van: gyalog, lovas, vegyes és motoros őrs.

Az egy csendőrosztály területén felállítható őrsök száma maximálva van; ott, ahol a megállapított számú őrs már megvan, újat csak egy régi őrs egyidejű megszüntetése mellett lehet felállítani. Ennek az intézkedésnek az a célja, hogy a legénységi létszám túlsok kislétszámú őrsre ne forgácsolódjék. Közbiztonsági szempontból jobb

a kevesebb számú, de nagyobb létszámú őrs, mint fordítva. Gyalog őrsöket elvi és költségvetési okokból nem lehet lovasítani; a csendőrség fejlődése inkább a motorizálás felé halad.

Az őrs a megelőző (járőr) szolgálatot kötött rendszerrel teljesíti. Az őrskörlet 3—4 őrjáratra van felosztva, minden őrjárat időtartama a megteendő útvonal hossza szerint — óránként 4 km menetteljesítmény mellett — meg van állapítva (egy őrjárat átlag 16—35 órás), de az őrsparancsnok szükség esetén az őrjáratit beosztástól el is térhet. A rendes, portyázó szolgálatba vezényelt járőr (elvileg két fő) szolgálati lapot kap, amelyen a leportyázandó községek és tereptárgyak fel vannak sorolva. A községekbe, illetve tereptárgyakhoz érkezés és onnan elindulás idejét a járőrvezető a szolgálati lapba bejegyzi. Karhatalmi és nyomozó szolgálat nincs időtartamhoz kötve. A csendőrnek naponta hat óra külszolgálatot kell teljesítenie (valóságban — az ünnepnapokat sem kivéve — napi 8—9 órát, vagyis havonta 240—270 órát teljesít). A külszolgálati idő egyharmada pihenő, — ha van hol pihenni. A pihenőhelyek kérdése régi megoldatlan problémája a csendőrségnek. Nyáron, jó időben, amikor „minden bokor szállást ad,” a csendőr is megelégszik a bokorszállással, de már télen, rossz időben, esőben bizony sokszor a leghetlenebb helyeken kell meghúznia magát, ahol még arra sincs alkalm, hogy a bőrigázott ruháját megszáritsa. Igen hálás a csendőrség a közigazgatási hatóságnak ott, ahol a járőrök számára bármi szerény pihenőhelyet biztosít. A külszolgálatban töltött időn kívül elméleti oktatás az őrsön napi egy óra; a tananyag a csendőrség felügyelője által kiadott tanterv szerint kéthetes oktatási időszakokra van felosztva. (Minden két hétben az őrsparancsnok vizsgáztat.) Az őrsön csak az elvégzett tanfolyamok tananyagának ismétlése folyik, új anyag oktatása csak az időközben megjelent törvényekre és rendeletekre szorítkozik. Az elméleti oktatás mellett a csendőrök az őrsön írásbeli, számtani és vázlatrajzoló feladatokat is kidolgoznak; az egyéb írásbeli munkát, feljelentések szerkesztését stb. ezenkívül kell elvégezni.

A katonai kiképzés főleg a karhatalmi szolgálat és a közbiztonsági harcászat körében folyik.

A nyomozásokat az őrsök önállóan teljesítik, nagyobb szabású bűncselekmények esetén a kiszállani köteles szakaszparancsnok vezetése mellett, illetve a kerületi nyomozó alosztály részéről kiküldött egyenruhás vagy polgári ruhás csendőrök támogatásával. A bíróságokhoz és a hatóságokhoz teendő feljelentések fogalmazványát az eljáró járőrvezető szerkeszti meg, az őrsparancsnok átvizsgálja, azután letisztázzák és az őrsparancsnok aláírásával az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak közvetlenül küldik meg. Az összes feljelentések fogalmazványait, a szolgálat vezénylésére vonatkozó előjegyzést (szolgálati havifüzet), a szolgálati lapokat, valamint az őrsre érkezett minden bírósági vagy hatósági felhívást az őrsparancsnok átvizsgálás végett havonta szolgálati úton felterjeszti a szárnyparancsnokhoz.

Szakasz. Az egy közigazgatási járás területén levő őrsök (3—6) szakaszt alkotnak. A szakaszparancsnok: alhadnagy, a közigazgatási járás (főszolgabíró) székhelyén állomásozik, de ha az őrsök száma hatnál több, egy járásban — külön állomáshelyeken — két szakaszparancsnok is lehet. Külszolgálati (járőr) teljesítményének minimuma órákban nincsen előírva; a szükséghez igazodik. Elsősorban az őrsök külszolgálatának gyakorlati szemmeltartására, az őrsök meglepésére, a községek időnkint való ellenőrző bejárására, járőrök ellenőrzésére és nagyobb szabású nyomozások személyes vezetésére

van hivatva. A legénység kisebb fegyelmi ügyeinek közigazgatási kivizsgálásával rendszerint a szakasparancsnokot szokták megbízni. A közigazgatási járás területén a csendőrségi szolgálat körében a szakasparancsnok a főszolgabíró segédközege.

Szárny. A legalsóbbfokú tiszti parancsnokság 2—4 szakaszból áll, működési területe többnyire ugyanennyi közigazgatási járásra terjed. Parancsnoka százados, helyettese — nincs minden szárnynál — alantás tiszt (főhadnagy vagy hadnagy). A szárnyparancsnoknak alosztály- (század-) parancsnoki fegyelmi fenytő jogköre van. Feladata: az őrsök közbiztonsági szolgálatának, az oktatásnak, katonai kiképzésnek tiszti vezetése és ellenőrzése. Őrseit évente kétszer szemléli (szemleidő őrsönként 36—48 óra). A közbiztonsági szolgálat vezetését és ellenőrzését főleg az őrsök által havonta felterjesztett feljelentési fogalmazványok és szolgálatkezelési iratok részletes átvizsgálása útján gyakorolja. Hatósági felhívásoknál az átvizsgálás pl. a következőkre terjed ki: a kibocsátó hatóság felhívás kiadására jogosítva van-e, a felhívás nem ellenkezik-e a csendőrségi utasítás valamelyik rendelkezésével, teljesítése a csendőrség feladata-e, az őrs kellő időben, vagy ha időhöz kötve nem volt, nem túlkésőn teljesítette-e és a teljesítés igazolva van-e.

Bűnügyi feljelentések fogalmazványainál: a tárgyalt ügy a csendőrség hatáskörébe tartozik-e, a feljelentést megfelelő helyre tették-e, nem indították-e meg a nyomozást indokolatlan késedelemmel, az eset tényállása tisztán áll-e, kellő részletességgel és tárgyilagossággal van-e leírva, nemcsak a terhelő, de a mentőtanúkat is kikérdezték-e, kiderítették-e a cselekményt, az esetleg megtartott házkutatás, illetőleg foganatosított elővezetés, elfogás stb. a törvény, a rendeletek és az utasítás hivatkozott szakaszai alapján jogos és szabályszerű volt-e, nem követett-e el a járőr a nyomozás folyamán tiltott cselekményt, a statisztikai adatok helyesek-e, a bűncselekmény minősítése megfelelő-e és az alkalmazandó törvény helyes szakaszát vették-e a minősítés alapjául?

Az őrsökről beérkezett fogalmazványokat a szárnyparancsnok nemcsak tartalmi, hanem alaki szempontból is elbírálja. Gondot fordít arra, hogy a felterjesztett fogalmazványokat gondos és jól olvasható írással írják, mondatszerkesztésük és fogalmazásuk nyelvtani szempontból is helyes legyen; ennek szigorú megkövetelése igen alkalmas arra, hogy az írásban és fogalmazásban gyengébb csendőrök a szép- és helyesírást a feljelentések írása közben elsajátítsák. Az őrsök által felterjesztett, sokszor tekintélyes mennyiségű iratoknak havonként való átvizsgálása a szárnyparancsnok számára nagy elfoglaltságot jelent, de megéri a fáradságot, mert azok révén nemcsak mindenről tájékozva van, ami a szárnya területén történik, de az őrseit is állandóan kézben tudja tartani.

A legénység súlyosabb fegyelmi ügyeiben a közigazgatási kivizsgálást a szárnyparancsnok vagy a helyettese végzi.

Osztály. Két-három szárny osztályt alkot. Az osztályparancsnokságok a vármegyék székhelyén állomásoznak. Az osztályparancsnok őrnagy vagy alezredes, segéd-tisztje alantás tiszt. Az osztályparancsnokság inkább a csendőrség belszolgálati adminisztrációjával foglalkozik, az őrsök közbiztonsági szolgálatát közvetlenül nem vezeti (ez a szárnyparancsnok dolga), hanem csak közvetve, a szárnyparancsnokon keresztül ellenőrzi. Minden alárendelt alakulatát évente egyszer megszemléli, szemleideje őrsönként 24 óra. A székhelyén levő főispánnal, a vármegyei hatósággal (alispán), a törvényszék és az ügyészség elnökével személyes érintkezést tart fenn.

Kerület. Három-négy osztály kerületet alkot: parancsnoka ezredes. Hét kerületi parancsnokság van, a honvéd vegyesdandárparancsnokságok székhelyein. A kerületi parancsnok csapattestparancsnoki jogokkal van felruházva. A kerület minden tiszti parancsnokságát, továbbá minden szárnyak két-két őrsét évenként a kerületi parancsnoknak, ezenkívül pedig vagy a helyettesének vagy a beosztott törzstisztnak meg kell szemlélnie. Szemleidő: 24 óra. Tiszti ügyek kivizsgálását rendszerint a beosztott törzstisztek végzik.

Legénység felett a kerületi parancsnokot mint „illetékes parancsnokot“ bűnvádi üldözési jog illeti meg. E működése körében szakközege a *csendőr ügyész* (a honvédségtől vezényelt őrnagy vagy alezredes hadbíró), aki mellé még 1—2 százados vagy főhadnagy hadbíró van beosztva. Csendőrök elleni haditörvényszéki ügyekben a vádat képviseli.

A kerületi parancsnok feladata a közbiztonsági és belszolgálat felsőbbfokú irányítása és felügyelete.

A *m. kir. csendőrség felügyelője*, a csendőrség legmagasabb katonai parancsnoka. Rendszeresített rendfokozata: altábornagy, aki honvédségtől is beosztható. A honvédelmi miniszter segédközege (a belügyminiszternek nincs alárendelve), személyi ügyeiben a honvédség főparancsnokához van utalva. Közbiztonsági ügyekkel közvetlenül nem foglalkozik, de szemléi alkalmával a közbiztonsági szolgálat menetét figyelemmel kíséri s ahol szükséges, szabályozóan közbelép. Főfeladata: felsőbb parancsnoklás, az oktatás, kiképzés irányítása, a katonai rend és fegyelem biztosítása. A csendőrség felügyelőjén kívül a helyettes és a beosztott tábornok is szemlélnék, úgy, hogy évente minden kerületet valamelyikük megszemléli. (Csak a tiszti parancsnokságokat és szárnyankint egy-két őrsöt.)

A *miniszteriumban* a csendőrség ügyeit két ügyosztály intézi: a személyi és fegyelmi ügyeket a VI. c., a közbiztonsági és gazdasági ügyeket a VI. b. osztály. Mindkettőnek vezetője ezredes, az előadók csendőrtisztek.

B. *Nyomozó szervezet.* A bűnügyi nyomozás elvileg az őrsök feladata. Az őrs azonban nem képes minden bűncselekményt önállóan kinyomozni. Nagyobbszabású, ritkán előforduló, vagy több őrs körletére, esetleg nagyobb területre kiterjedő bűncselekmények önálló felderítése az őrsön nehézségbe ütközik, aminek oka: kis létszám, egyéb elfoglaltság, gyakorlat, kiváló nyomozók, polgári ruha, anyagi és technikai eszközök hiánya, kis áttekintés. Olyan bűncselekmények ellen tehát, amelyeknek felderítése az őrsök teljesítőkéességét meghaladja, a nyomozó szolgálat a nyomozó alakulatokra van központosítva.

Minden kerületi parancsnokság székhelyén *nyomozó alosztály* működik, a kerület nagysága szerint 30—50 főnyi létszámmal. Parancsnoka százados, három beosztott tiszttel. A legénység válogatott: a legjobb nyomozók, akiknek külön tanfolyamot is kell végezniök. A legénység — ellentétben a többi legénységgel, amelynek polgári ruhát sem szolgálatban, sem szolgálaton kívül nem szabad viselnie — szolgálatban az alosztályparancsnok rendelkezése szerint egyenruhát vagy polgári ruhát visel. A nyomozó legénység két részre oszlik: helyszinelőkre és nyomozókra. A helyszinelők csak helyszinelést és helyszinrögzítést végeznek, a nyomozás egyéb tennivalóival nem foglalkoznak. A gyakorlati nyomozást a külön nyomozók végzik, akik szakcsoportokra tagozódnak.

Az őrsök kötelesek a körletükben előforduló nagyobb szabású bűncselekményeket — a hatóságokhoz teendő jelentésektől függetlenül — az illetékes kerületi nyomozó alosztálynak is azonnal bejelenteni. Az alosztályparancsnok, a jelentés alapján, ha szükségesnek látja, azonnal kirendeli a helyszinelőket és a szükséges számú nyomozót.

A nyomozó alosztályok a kerület területén levő közigazgatási hatóságoknak is rendelkezésére állanak. Ha valahol nagyobb szabású bűncselekmény fordul elő s a főszolgabíró szükségesnek látja, hogy a nyomozásba a helyi őrsön kívül a nyomozó alosztály is bekapcsolódjék, vagy ha olyan ügyről van szó, amelyet a helyi őrssel nem tud, vagy nem akar elintéztetni, a kerületi nyomozó alosztály távbeszélő igénylésre is azonnal rendelkezésre bocsátja a szükséges számú egyenruhás vagy polgári ruhás nyomozót. Az esetleg szükséges feltűnés nélküli megfigyeléseket a nyomozó alosztályok az őrsök kikapcsolásával, önállóan végzik, de ha nyíltan fel kell lépniök, az illetékes őrs bevonásával és nevében teszik.

A nyomozó alosztályok el vannak látva bűnügyi technikai felszereléssel is, kisebb laboratóriumi vizsgálatot el tudnak végezni. (Nagyobb vagy bonyolultabb vizsgálatok végzésére a nyomozó osztályparancsnokság bűnügyi laboratóriuma hivatott.) Gyors helyszini kiszállásokhoz különlegesen berendezett, ú. n. helyszinelő gépkocsi áll rendelkezésre (egyelőre csak a budapesti alosztálynál kipróbálás alatt).

A nyomozó alosztály személyi, fegyelmi, valamint a kerület területét érintő közbiztonsági ügyekben a kerületi parancsnoknak van alárendelve. Szakszempontról, valamint a kerület területén túl is terjedő nyomozások országos irányítása tekintetében a nyomozó alosztályok a Budapesten székelő *nyomozó osztályparancsnokságnak* is alá vannak rendelve. A nyomozó osztályparancsnokság a csendőrség országos, központi szerve, amely nyomozásokkal nem foglalkozik, csak országos áttekintéssel irányítja a kerületi nyomozó alosztályok munkáját. Parancsnoka: alezredes, a parancsnok helyettese: őrnagy. Közbiztonsági szempontból közvetlenül a belügyminiszternek, személyi és fegyelmi tekintetben pedig a csendőrség felügyelőjének van alárendelve. A nyomozó osztályparancsnokság szervezete a következő:

1. *Hírközpont.* Vezetője százados. A sajtószolgálatot látja el, részint azáltal, hogy a bel- és külföldi sajtót figyelemmel kíséri, részint pedig, hogy a csendőrség híreit a sajtóban elhelyezi. Összeköttetést tart fenn a távirati- és sajtóirodákkal. A hírközpont vezetőjének vezetése alatt áll a

2. *Nyilvántartás.* Az ország egész területét (tehát nemcsak a csendőrség területét) felölelően nyilvántartja az összes személyeket, eseményeket, tárgyakat (bűnjeleket) és kiderítetlen bűncselekményeket, amelyekre, mint adatokra az őrsöknek és a nyomozó alosztályoknak a közbiztonsági és a nyomozó szolgálatban szükségük lehet. A nyilvántartási adatok forrásai: a körözések, őrsök jelentései, rendőrség közlései és egyéb úton szerzett hírek. (Hatóságok közléseit is köszönettel fogadja és alkalomadtán való értékesítés végett nyilvántartásba veszi.) A csendőrségi nyilvántartás közvetlen kapcsolatban áll a budapesti főkapitányságon levő csendőrségi összekötőtiszttel és az ő útján — de sürgős esetben közvetlenül is — érdeklődésre nyilvántartási adatokat szolgáltat az őrsöknek, a nyomozó alosztályoknak és a közigazgatási hatóságoknak (más szerveknek nem).

3. *Nyomozati Értesítő.* A csendőrségnek naponta megjelenő, nem perrendi jellegű házi kiadványa. Az őrsök minden olyan közbiztonsági vagy nyomozási természetű

közleményeiket, amelyeket azonnal az összes őrsök és a rendőrség tudomására akarnak hozni, közvetlenül a nyomozó osztályparancsnokság hírközpontjához küldik be, amely azokat a Nyomozati Értesítőnek aznap megjelenő számába felvenni köteles. A Nyomozati Értesítőt a csendőrség szervein kívül a rendőrség összes hatóságai is naponta megkapják. Közlemények (de csak közbiztonsági vonatkozásúak) elhelyezése végett a közigazgatási hatóságoknak is közvetlen rendelkezésére áll.

4. *Nyomozókulcs*. Zsebalakú könyv, amely az összes elfogandó egyének neveit és a felismeréshez legszükségesebb személyi adatait tartalmazza. Félévenként jelenik meg, kéthavonként kiadott pótlékokkal. Minden csendőrjárőr magával viszi szolgálatba.

5. A nyomozó osztályparancsnokságnak jól felszerelt *bűnügyi laboratóriuma* van, a nyomozások során szükségessé váló bűnügyi laboratóriumi vizsgálatok elvégzésére. Vezetője: százados. A laboratórium segítségét minden őrs és nyomozó alakulat közvetlenül veheti igénybe. A hatóságnak is rendelkezésére áll, de a szakvéleménye csupán tájékoztató, nem hivatalos jellegű.

6. *Csendőrségi összekötőtisztje* van a nyomozó osztályparancsnokságnak a budapesti főkapitányságon. Célja: a csendőrség és a budapesti főkapitányság között az érintkezés közvetlenné tétele, sürgős ügyekben személyes eljárás, az írásbeli érintkezés gyorsítása. A Budapesten nyomozás céljából megjelenő csendőrjárőrök az összekötőtisztnél jelentkeznek és nyernek eligazítást. Ha az őrsöknek bármilyen (csendőrségi vagy más) nyilvántartási adata van szükségük, a tudakozást mindig csak az összekötőtiszthez küldik be, aki a rendelkezésére álló szervezet útján az adatok gyors (aznap) megszerzéséről gondoskodik.

7. Végül a nyomozó osztályparancsnokságnak *törzsalosztálya* (saját külön nyomozó alosztálya) is van, amely állambiztonsági ügyekkel foglalkozik, az ország egész területére kiterjedő hatáskörrel. Parancsnoka: százados, két-három beosztott tiszttel és megfelelő legénységi létszámmal.

C. *Iskolák szervezete*. A honvédségtől a csendőrséghez átlépett (Ludovika Akadémiát végzett) *tisztek* a budapesti csendőr tiszti tanfolyamok parancsnokságának állományába kerülnek, ahol tízhavi tanfolyamot hallgatnak. A csendőrtiszti szakvizsga letétele után egy-egy hónapra három különböző őrsre (ezek közül egy lovas) kerülnek, ahol a járőrökkel portyázó szolgálatot végeznek, de csak mint szemlélők; a szolgálati ténykedésekben cselekvően nem vesznek részt. A három havi örsszolgalat után szárnyparancsnoksághoz nyernek beosztást, ahol a véglegesítésükig hátralévő próbaszolgalatukat teljesítik.

Órnagyi előléptetés előtt álló rangidős századosok törzstiszti tanfolyamot végeznek és törzstiszti vizsgát tesznek.

Legénység. A csendőrrel szemben támasztott kiképzési követelményeket a közbiztonsági szolgálatnak állandóan növekvő igényei szabják meg. A szerény alapképzettségű próbacsendőrt néhány év alatt annyira ki kell képezni, hogy bármilyen közbiztonsági feladatot nemcsak gyakorlatilag tudjon megoldani, de az azzal kapcsolatos jogi jártasságot igénylő írásbeli munkát is kifogástalanul el tudja végezni. A csendőrség jól bevált oktatási és kiképzési módszere ezt a kiképzést fokról-fokra biztosítja s hogy nem eredménytelenül, azt a bíróságok és a hatóságok elismerése bizonyítja.

A kiképzés különféle fokozatú csendőriskolákban történik, de a tanfolyamok elvégzése után sem szünetel, mert a csendőr az őrsön is legalább napi egy órán át —

külszolgálati óráira való tekintet nélkül — ismétlésre van kötelezve, amelynek eredményéről kéthetenként, ezenkívül pedig minden tiszti szemle alkalmával számot kell adnia. Az önképzését elhanyagoló csendőr előléptetésre nem számíthat.

A kiképzés ötirányú: 1. tételes tananyag (jogszabályok); 2. csendőrségi eljárási szabályok; 3. kriminalisztikai tananyag (nyomozástan); 4. katonai kiképzés (főleg közbiztonsági harcászat) és 5. általános ismeretek (nyelvtan, földrajz, történelem, számtan, rajzolás, illemtan).

A csendőrséghez felvett próbacsendőr első elméleti kiképzés végett felvétele után azonnal valamelyik *gyalogtanalosztályba* kerül. A gyalog tanalosztályok 50—100 főnyi csendőriskolák, százados parancsnoksága alatt, aki mellé két alantos tiszt, mint oktatótiszt és több altiszt, mint oktatósegéd van beosztva. A csendőriskolák az ország különböző részeiben egyenként vannak elhelyezve. Az első három hónapban csak katonai kiképzés folyik, célja: a különböző fegyvernemekről származó próbacsendőrök egységes gyalogsági átképzése. Három hónap után a próbacsendőrök két hónapra őrre mennek, hogy a gyakorlati közbiztonsági szolgálat felől fogalmat nyerjenek, majd újra visszakerülnek ugyanabba az iskolába és kezdetét veszi a héthavi elméleti tanfolyam. E tanfolyam célja a próbacsendőröket a csendőrségi szolgálat elemi tudnivalóival olyan mértékben megismertetni, hogy mint járőrtársak (másodcsendőrök) idősebb járőrvezető mellett használhatók legyenek. A tanalosztályból kikerült próbacsendőr ezután vizsgát tesz és végleges beosztással őrre kerül, ahol további hat hónapig gyakorlati próbaszolgálatot teljesít. Ha a próbaszolgálat alatt is megfelel, véglegesítik.

A tanalosztályok annak a kerületi parancsnokságnak vannak közvetlenül alárendelve, amelynek területén állomásoznak.

A lovas legénység kiképzése *lovas tanalosztályokban* történik. A három lovas tanalosztály — ellentétben a gyalog tanalosztályokkal, amelyeknek nincs magasabb kötelékük — egy lovas *tanosztályba* van összevonva. (Egyik lovastanalosztály csak pótlóidomítással foglalkozik). A lovas tanalosztály személyi összetétele ugyanaz, mint a gyalogtanalosztályé. A lovas tanosztályparancsnok őrnagy vagy alezredes, segédtsíjtje alantos tiszt. A budapesti kerületi parancsnokságnak van alárendelve. Próbacsendőr a csendőrséghez történt belépése után nem kerülhet mindjárt lovas tanalosztályhoz, akkor sem, ha lovas fegyvernemnél szolgált. Kivétel nélkül mindenkinek át kell mennie a gyalogtanalosztály kiképzésén; a lovas létszámba kiszemeltek csak véglegesítésük után kerülhetnek valamelyik lovas tanalosztályhoz kiképzés végett. A lovas elméleti és gyakorlati kiképzés tartama azok számára, akik nem lovas fegyvernemnél szolgáltak, egy év, a lovas fegyvernemnél szolgáltak számára hat hónap. A lovas vizsgát letett fiatal csendőrök véglegesen átkerülnek a lovas állományba. A lovas tanalosztályon kívül minden kerületi parancsnokságnak van egy külön, önálló lovas alosztálya is. Kizáróan karhatalmi célt szolgál.

Mielőtt a csendőr őrmesterré előlépne — tehát legkésőbb a 7. csendőrségi szolgálati évének betöltéséig — el kell végeznie a *járőrvezetői tanfolyamot*. E tanfolyam célja a járőrtárs-csendőröket járőrvezetőkké továbbképezni. A járőrvezetői tanfolyamok személyi összetétele ugyanolyan, mint a gyalog tanalosztályoké. Lovas járőrvezetői tanfolyam nincsen, a lovas legénység is gyalog tanfolyamba kerül. Aki a lovaglásban elmaradt és pótkiképzésre szorul, a járőrvezetői tanfolyam elvégzése után 3 havi lovas elméleti és gyakorlati pótkiképzésre valamelyik lovas tanalosztályhoz kerül.

Tiszthelyettes (őrparancsnok) csak az a törzsőrmester lehet, aki az *őrparancsnokképző iskolát* elvégzi. A kiválasztás önkéntes jelentkezés, minősítés és psychotechnikai vizsga alapján történik. A jelentkezők nagy száma miatt inkább csak azok kerülnek be, akik a járőrvezetői tanfolyamot annak idején kitűnő vagy igen jó eredménnyel végezték. Az őrparancsnokképző iskola Szombathelyen van; két századra és négy tanulmányi osztályra tagozódik, alárendelve a szombathelyi III. kerületi parancsnokságnak.

A szakaszparancsnok (alhadnagy)-jelölt tiszthelyettesek nem hallgatnak tanfolyamot, hanem a *szakaszparancsnoki vizsgára* magánúton készülnek. Szakaszparancsnoki vizsga évente egyszer van a szombathelyi őrparancsnokképző iskola által összeállított bizottság előtt.

Az állandóan működő csendőriskolákon kívül a szükséghez képest alkalmi tanfolyamok is működnek. Ilyenek: nyomozó tanfolyam (nyomozó alakulatokhoz beosztott legénység számára), motoros tanfolyam (közlekedési őrök legénysége számára), rádiós tanfolyam (rádiólegénység számára) stb. Ezek összeállítására, tantervére stb. esetenként történik intézkedés.

Nincs ugyan összefüggésben az iskolai szervezettel, de közvetve szintén a legénység kiképzését szolgálja a csendőrség szaklapja a *Csendőrségi Lapok*. Kéthetenként jelenik meg és kizáróan a legénység számára készül; ezt mind tartalmában, mind nyelvezetében szem előtt tartja. A lapnak külön alapszabályai vannak; ellenőrzését a csendőrség vezető személyiségeiből álló öttagú felügyelőbizottság végzi, szerkesztője egy, a bizottság által megbízott tiszt. A lap a legénység körében igen kedvelt. A csendőrség legénységét érdeklő tárgykörből közigazgatási tisztviselők közleményeit is szívesen fogadja.

D. *Egyéb szervek.* Budapesten működik a *szabályzatszerkesztő és tanulmányi bizottság*. Feladata: a csendőrség szabályzatainak és utasításainak kidolgozása, a csendőrség belső és külső szolgálatával kapcsolatos, továbbá a csendőrségi szolgálat fejlesztésére, valamint a tisztek és a legénység kiképzésére és továbbképzésére vonatkozó kérdések tanulmányozása, e téren bel- és külföldi adatok, személyes tapasztalatok szerzése és ezek alapján javaslatok készítése. A minisztérium által kiadott ügyekben bizottsági véleményadás. Elnöke ezredes, négy tagja törzstiszt és százados. A közigazgatás és a csendőrség viszonyával, együttműködésével, egyáltalán a közbiztonsági szolgálattal kapcsolatos minden gondolatot, javaslatot, elaborátumot a csendőrségen kívülálló szervektől és személyektől is elfogad, tárgyalás alá veszi ha megvalósítandónak látszik, illetékes helyen képviseli.

Repülőtéri csendőrkülönítmények. A légügyi rendészeti szolgálatnak a repülőtereken való ellátására vannak hívatva. Állomány tekintetében az illetékes csendőrkerületi parancsnokságnak, szolgálati tekintetben az illetékes repülőtér parancsnokságnak vannak alárendelve.

Híradás. A szétponosítottan elhelyezett csendőrségi szervek gyors híradását távbeszélő- és rádióösszeköttetés biztosítja.

Távbeszélővel minden csendőrparancsnokság (minden őr is) el van látva. Közbiztonsági hírek közvetítésére szolgál még a belügyminisztérium rövidhullámú rádióleadója Budapesten. A fontosabb őrök vevőállomással vannak ellátva. Az adások ideje meg van állapítva, akkor egy csendőrnek a készüléknél kell tartózkodnia. Ezenkívül minden kerületi parancsnokság székhelyén, vagy a csendőr nyomozó alosztálynak,

vagy pedig a rendőrkapitányságnak — a csendőrség és a rendőrség közös használatára — rövidhullámú leadóállomása van, amely a belügyminisztérium budapesti közbiztonsági adójával állandó összeköttetést tart fenn.

Sürgős és fontos esetben a szórakoztató rádió is rendelkezésre áll.

A gyors híradást szolgálja a nyomozó osztályparancsnokság hírközpontja által naponta kiadott *Nyomozati Értesítő* is. Az őrsöknek lehetővé van téve, hogy a Nyomozati Értesítő részére szánt sürgős közleményeiket a postai hivatalos órákon kívül (éjjel is) bármelyik Budapest felé közlekedő vonat mozgópostáján közvetlenül is feladhassák.

Közlekedésrendészet. Az országúti közlekedésrendészeti szolgálatot közlekedési (motoros) őrsök látják el. Tekintettel arra, hogy Magyarországon a gépkocsiforgalom az általános gazdasági krízis következtében hanyatlott, külön közlekedésrendészeti szolgálatra ma még csak a Hegyeshalom (Bécs)—Budapest—Szegedi transzkontinentális úton, a Balaton körüli útakon (nyáron) és a Tátrába vezető utakon (Budapest—Miskolc—Lillafüred) van szükség.

Minden közlekedési őrsnek ki van utalva az útszakasz, amelyen — a közbeeső őrsök körleteire való tekintet nélkül — a közlekedésrendészeti szolgálatot ellátja. Az egy-egy őrs részére kiutalt útszakasz hossza 150—300 km. A portyázást két főből álló járőrök oldalkocsis motorkerékpáron végzik (kétszemélyes kisautókra való áttérés folyamatban van). A közlekedési járőrök feladata kizáróan a közlekedés rendjének biztosítása, közlekedési kihágások feljelentése, közlekedési balesetek helyszínelése és nyomozása. Egyéb szolgálati tennivalókkal, különösen pedig közönséges bűncselekmények nyomozásával csak akkor foglalkoznak, ha veszély van a késedelemben.

A közlekedési őrsök ki vannak véve a területi parancsnokságok hatásköre alól és egy százados parancsnoksága alatt külön közlekedési alosztályt alkotnak. A közlekedési alosztály parancsnoka Budapesten van és a nyomozó osztály állományába tartozik.

III.

A háború előtt a csendőrség volt a magyar állam egyik legkonzervatívabb intézménye. Az 1914. évi csendőrség alig különbözött az 1881. évitől. Egészséges alapjainak, sok erkölcsi értékének megőrzését e konzervativizmusának köszönhette. Az idő azonban futni kezdett s a csendőrségnek nem volt szabad lemaradnia. Ma Európa egyik legkorszerűbb intézménye s a fejlesztése még folyamatban van. Így kellett lennie, mert jelentősége az államéletben nagyon megnövekedett. Az állam feladatai a háború előttihez képest megsokszorozódtak, olyan problémák területén is, amelyeket azelőtt a társadalom oldott meg. A közigazgatásnak ma sokkal inkább bele kell avatkoznia a társadalmi életbe, mint azelőtt, sőt a köz érdeke egyre több belenyúlást követel a magánélet sok vonatkozásába is. Az individuális eszmekörben és világszemléletben nevelkedett társadalom csak nehezen tud beletörődni abba, hogy a közérdeket a magánérdeke elé helyezze; jogait szívesen hangsúlyozza, de a kötelességeit nem mindig ismeri el velejáróknak. Ezért aztán a közigazgatáséival együtt megnövekedett a csendőrség munkaterülete s megsokszorozódtak a feladatai is. A régi békeidők csendes, eseménytelen portyázgatásának vége: a legkisebb őrs, a legkisebb járőr is az általános vigyázás helyett konkrét feladatok tömegével küzdök. Sok erőre, de sok belátásra és tapintatra is van ehhez szüksége. Hála magyar fajunk és elsősorban a magyar földműves csendőri rátermettségének, a nagyobb, több munka sem okoz megoldhatatlan nehézségeket. A csendőr-

ség elég erős, hogy az ország rendjét ne csak fenntartsa, de minden körülmények között meg is védelmezze. A közigazgatás példáját követve megértő ott, ahol a köz érdeke megértést és nem erőt kíván, de nem habozik, ha az ország rendje és békéje forog kockán.

Ötven éve szolgálja a magyar csendőr a magyar közigazgatást és ez a félévszázados kapcsolat elválaszthatatlanná tette a két fogalmat. Jól tudja a csendőrség minden tagja, hogy a közigazgatás milyen nehéz feladatokkal küzd, hányszor kerül megoldhatatlan, vagy legalábbis a más időkre készült tételes jogszabályok szerint megoldhatatlan feladatok elé s hányszor kénytelen ehhez a csendőrség segítségét is igénybe venni. Nincs kétség aziránt, hogy a közigazgatás is viszont belátja a csendőrség nehézségeit és nem terheli olyan feladatokkal, amelyeknél nincs feltétlenül csendőrré szükség. Különösen a karhatalmi szolgálatok és a kihágási ügyben való tanúidézések számának csökkenése tudná a csendőrséget másirányú feladatai javára tehermentesíteni, nem is szólva arról, hogy a szükségtelenül kivezényelt és megszokottá váló karhatalom súlyát is veszi.

A csendőrt az utasítás a hatóságokkal és azok tagjaival szemben tiszteletre és előzékeny magatartásra kötelezi, de viszont a csendőr számára is olyan bánásmódot biztosít, amelyet mind az ő egyéni, mind a csendőrség testületi tekintélye megkövetel. Súlyt helyez arra az utasítás, hogy a csendőrt önérzetessé nevelje, mert az önértékelésnek ez az alapja. Saját előljárói számára is meg van tiltva pl., hogy a csendőrt nyilvánosan megdorgálják, vagy hogy vele a nyilvánosság előtt állásának tekintélyét sértő módon viselkedjenek, természetes tehát, hogy ugyanezt a csendőr polgári felsőbbbségétől is megkívánja. Az egyéni hiúság nagyranövesztésénél mélyebben fekvő okok kívánják ezt így s a tapasztalat beigazolta, hogy helyesen.

A csendőrség legfőbb célja, hogy teljesítményével a közigazgatás meg legyen elégedve. Szemlén levő csendőrtisztek mindig felkeresik a hatóságokat és érdeklődnek az őrsök megtartása, használhatósága, szolgálati buzgalma, pontossága felől. A csendőrség minden szervének az óramű pontosságával és megbízhatóságával kell működnie. Ahol zavar van, az előljáró parancsnokságok részlelhajlás nélkül azonnal közbelépnek, inkább mindig a közigazgatás érdekeit, mint a csendőrség szempontjait tartva szem előtt. A tapasztalat bizonyítja, hogy ott, ahol a közigazgatás figyelmet szentel a csendőrségi utasítások rendelkezéseinek, nézeteltérés sohasem fordul elő, az együttműködés tökéletes. Ennek az együttműködésnek az érdekében igen hasznos volna, ha a csendőrséggel érintkező minden hatóságnál rendelkezésre állana a legfontosabb két csendőrségi utasítás: a Szolgálati Utasítás és a csendőr nyomozó alakulatok részére kiadott külön szabályzat hivatalos példánya.

A magyar közigazgatás átalakulás, haladás, fejlődés előtt áll. A csendőrség ebben némileg megelőzte, de lépést fog vele tartani a jövőben is. Bármilyen korszerűvé fejlődjék is — remélhetőleg mielőbb — a közigazgatásunk, mindig méltó munkatársaként fog mellette állani régi derék, hűséges embere: a magyar csendőr.